

[Etusivu](#) » [Ennakkopäätökset](#) » KKO:2023:14 [2023](#) »

KKO:2023:14

Oikeudenkäyntimenettely - Oikeudenmukainen oikeudenkäynti - Todistelu - Hyödyntämiskielto

Diaarinumero:

R2022/712

Taltionumero:

274

Antopäivä:

23.2.2023

ECLI-tunniste:

ECLI:FI:KKO:2023:14

Syyttäjä oli nimennyt rikosasiassa todisteeksi FBI:n peiteoperaatiossa ns. Anom-puhelimista saatuja viestejä, joiden lähettäjät ja vastaanottajat olivat olleet Suomessa.

Korkein oikeus katsoi, että todisteet oli hankittu lainvastaisesti, kun menettelyllä oli puututtu yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojaan ilman laissa säädettyä perustetta. Todisteiden hyödyntämisen ei kuitenkaan katsottu vaarantavan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista, eikä niitä siten asetettu hyödyntämiskieltoon.

OK 17 luku 25 § 3 mom

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Syyte ja hyödyntämiskieltovaatimus Kymenlaakson kärjäoikeudessa

Syyttäjä vaati rangaistusta

- A:lle neljästä törkeästä huumausainerikoksesta kohdissa 5, 6, 17 ja 20, kahdesta huumausainerikoksesta kohdissa 11 ja 19, laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä kohdassa 12 ja dopingrikoksesta kohdassa 16,
- B:lle törkeästä huumausainerikoksesta kohdassa 9 ja laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä kohdassa 13 sekä
- C:lle huumausaineen käyttörikoksesta kohdassa 3, törkeästä huumausainerikoksesta kohdassa 7, kahdesta huumausainerikoksesta kohdissa 10 ja 18, laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä kohdassa 12, törkeästä dopingrikoksesta kohdassa 14 ja lääkerikoksesta kohdassa 15.

Syyttäjä vetosi syytekohtaa 3 lukuun ottamatta asiassa todisteina FBI:n peiteoperaatiossa ns. Anom-puhelimista saatuihin viesteihin. A, B ja C vaativat, että Anom-viestit asetetaan hyödyntämiskieltoon.

Kärjäoikeuden käsittelyratkaisu 28.9.2021

Kärjäoikeus hylkäsi päätöksellään vastaajien hyödyntämiskieltovaatimukset. Kärjäoikeus katsoi,

että koska kysymys ei Anom-viestien osalta ollut Suomessa tehtyyn tutkintaan liittyvistä toimenpiteistä, kysymys ei ollut pakkokeinolain soveltamisesta asiaan. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan suojaamaan kirjeenvaihtoon kohdistuvaan kunnioitukseen oli asiassa ollut välttämätöntä puuttua rikollisuuden estämiseksi. Laki oli myös sallinut sen, sillä kyseiset todisteet oli hankittu menettelemällä kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa säädetyn lain mukaisesti. Kysymys ei ollut kiduttamalla tai itsekriminointisuojaan vastaisesti hankitusta todisteesta. Estettä todisteiden hyödyntämiseen ei ollut.

Käräjäoikeuden tuomio 28.10.2021 nro 21/145729

Käräjäoikeus katsoi vastaajien syyllistyneen niihin tekoihin, joista heitä oli syytetty, ja luki teot heidän syykseen pääosin syytteiden mukaisina. C:n syyksi kohdassa 14 luettua dopingrikosta käräjäoikeus ei kuitenkaan katsonut törkeäksi. Käräjäoikeus tuomitsi A:n 11 vuoden vankeusrangaistukseen, B:n 6 vuoden vankeusrangaistukseen ja C:n 8 vuoden 6 kuukauden vankeusrangaistukseen.

Asian ovat ratkaisseet käräjätuomari Minna Liimatainen ja lautamiehet.

Itä-Suomen hovioikeuden päätös 20.4.2022 nro 185

Vastaajat valittivat hovioikeuteen ja syyttäjä teki vastavalituksen. A, B ja C toistivat vaatimuksensa, että Anom-viestit asetetaan hyödyntämiskieltoon.

Hovioikeus päätöksellään hylkäsi hyödyntämiskieltovaatimukset.

Hovioikeus totesi, että koska viestintä oli tapahtunut Suomessa, viesteissä oli kysymys perustuslain 10 §:n 2 momentin suojaamasta luottamuksellisesta viestinnästä. Siihen puuttuminen saattoi olla laillista ainoastaan, jos se perustui eduskuntalailla säädettyyn rajoitukseen luottamuksellisen viestin suojaan. Tiedot viestinnästä oli siten tullut hankkia pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevien säännösten tai muiden salaista tiedonhankintaa koskevien eduskuntalakien mukaisessa järjestyksessä. Yhdysvaltain lainsäädännöllä ei voitu murtaa Suomen perustuslaissa säädettyä luottamuksellisen viestin suojaa. Sillä tekniikalla, jolla viestintä oli järjestetty, tai sillä, missä maassa sijaitsevaan palvelimeen viestit olivat päätyneet, ei ollut merkitystä.

Tässä asiassa käytettävän tiedon hankintaan oli ryhdytty ilman mitään konkreettista tiettyä vastaajaa koskevaa rikosepäilyä, mitä pakkokeinolain mukaisten salaisten pakkokeinojen käyttö edellytti. Viestintää ei ollut väitettykään hankitun FBI:n haltuun poliisilain, pakkokeinolain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain tai rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisesti. Viestit oli näin ollen alun perin hankittu laittomasti, vaikka ne sittemmin olikin toimitettu Suomen poliisille laillisesti Suomen ja Yhdysvaltojen välisen valtiosopimuksen nojalla.

Arvioidessaan lainvastaisesti hankittujen viestien hyödynnettävyyttä todisteena oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentin mukaan hovioikeus totesi, että kysymys oli syytteiden mukaan lajissaankin vakavista törkeistä huumausainerikoksista. Rikosten laatu puhui siten vahvasti viestien hyödyntämiskieltoon asettamista vastaan. Hovioikeuden mukaan oli mahdollista, että viestien hankintatapa Yhdysvalloissa täyttäisi Suomessa tehtynä jonkin rikoslain 38 luvussa tarkoitetun tieto- tai viestintärikoksen tunnusmerkistön. Tällä ei kuitenkaan ollut ratkaisevaa merkitystä, sillä Suomen viranomaiset olivat saaneet aineiston haltuunsa laillisesti.

Valvotun viestinnän oli alusta asti voitu epäillä liittyvän vakavaan rikollisuuteen, mikä vähensi tietojen lainvastaisen hankintatavan merkitystä hyödyntämiskiellon puolesta puhuvana seikkana.

Voitiin nimittäin olettaa, että ottaessaan tällaisen puhelimen käyttöönsä rikoksentekijä oli jo tehnyt rikoksentekopäätöksensä. Toisaalta operaation voitiin arvioida helpottaneen rikoksentekopäätösten tekemistä, koska päätöksentekoon oli voinut ratkaisevasti vaikuttaa FBI:n levittämä erehdyttävä tieto puhelinten salaussominaisuuksista. Tämä puolsi hyödyntämiskielloa, vaikka kysymys ei ollutkaan rikosprovokaatioksi katsottavasta yllyttämisestä rikoksen tekemiseen.

Viestien todisteeksi hyväksymisen puolesta puhui se, että ne oli hankittu vakavien rikosten selvittämiseksi ja estämiseksi. Viestien hankinnassa ei myöskään ollut kajottu yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojan ydinalueelle. Kyse ei ollut epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla hankituista todisteista.

Asiassa ei ollut tullut ilmi mitään konkreettista, mikä viittaisi siihen, että viestit eivät olisi todellisia tai että niiden sisältöä olisi vääristelty. Hyödyntämiskielto ei siten saanut tukea hankkimistavan vaikutuksesta todisteen luotettavuuteen. Vastaava johtopäätös päti myös todisteen merkitystä tarkoittavan arviointiperusteen kohdalla, kun otettiin huomioon, että asiassa tultiin jokaisen vastaajan osalta esittämään muutakin todistelua.

Kokonaisarviona hovioikeus katsoi, ettei viestien esittäminen todisteena vaarantanut oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuutta. Puolustuksella oli mahdollisuus riitauttaa vastaajien kirjoittamiksi väitetyistä viesteistä ilmenevien seikkojen oikeellisuus, koska syyttäjällä ja puolustuksella oli käytettävissä sama FBI:n kokoama aineisto. Perusteita vapaan todistelun periaatteesta poikkeamiselle ei ollut.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Aki Rasilainen, Marleena Tuikkala (eri mieltä) ja Harri Tuhkanen. Esittelijä Inka Jääskeläinen.

Hovioikeudenneuvos Tuikkala oli eri mieltä päätöksen perusteluista. Hän totesi, että tiedonhankintaa ei ollut toteutettu Suomen viranomaisten pyynnöstä ja se oli kohdistunut rajatun henkilöpiiriin viestintään, jonka oli voitu olettaa sisältävän rikoksia koskevia tietoja. Tiedonhankinta oli tapahtunut ulkomailla ulkomaisen viranomaisen toimesta ulkomailla sijaitsevalta palvelimelta. Tiedonhankinnan laillisuutta koski siten paikallinen lainsäädäntö, ja viestit oli sittemmin toimitettu Suomeen laillisesti valtiosopimuksen nojalla. Anom-viestejä koskenut tiedonhankinta ei siten ollut tapahtunut lainvastaisesti.

Asiassa oli kuitenkin arvioitava, loukkasiko viestien käyttäminen todisteena vakavasti perustuslaissa ja ihmisoikeussopimuksissa suojattua oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tai yksityiselämän suojaan. Tässä arviossa eri mieltä ollut jäsen päätyi siihen, ettei viestien esittäminen todisteena johtanut sellaiseen vakavaan perusoikeuksien loukkaukseen tai oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaarantumiseen, että todisteet olisi asetettava hyödyntämiskieltoon.

Hovioikeuden tuomio 8.7.2022 nro 22/128244

Hovioikeus hylkäsi vastaajien pääkäsittelyssä uudistaman hyödyntämiskieltovaatimuksen.

Hovioikeus totesi, että FBI:n virkamiesten menettelyn rikosoikeudellinen arviointi ei ollut oikeudenkäynnin kohteena. Ratkaisulla KKO 2022:11, johon vastaajat olivat vedonneet, ei siten ollut merkitystä asiassa. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella hovioikeus katsoi, että Anom-operaation tarkoituksena ei ollut ollut näytön kerääminen epäiltyjen rikosten tutkimiseksi vaan laajemmin rikollisuuden torjunta. Tarkoituksen toteutumisen kannalta oli ollut välttämätöntä, että Anom-viestejä käytetään mahdollisimman laajalti näyttönä oikeudenkäynneissä muualla, koska se ei ollut mahdollista Yhdysvalloissa.

Aiempaa käsittelyratkaisua tehdessään hovioikeus oli ollut siinä käsityksessä, että FBI:n peiteoperaatio oli toteutettu Yhdysvalloissa ja että se oli ollut liittovaltion lainsäädännön mukainen. Käsitys oli nyt osoittautunut virheelliseksi, mikä sinänsä syvensi viestien hankinnassa tapahtuneen oikeudenloukkauksen vakavuutta. Oikeudenloukkaus perustui kuitenkin siihen, että tiedot viesteistä oli alun perin hankittu mitään eduskuntalakia noudattamatta. Siksi se seikka, että tietojen hankinnassa ei ollut noudatettu Yhdysvaltojenkaan lakia, ei antanut aihetta arvioida asiaa toisin kuin hovioikeus oli käsittelyratkaisussaan tehnyt.

Pääasiasratkaisussaan hovioikeus A:n osalta muutti törkeän huumausainerikoksen syyksilukemista kohdassa 17, mutta ei muilta osin muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. B:n osalta hovioikeus korotti rangaistuksen 6 vuodeksi 8 kuukaudeksi vankeutta. C:n osalta hovioikeus hylkäsi syytteen lääkerikoksesta kohdassa 15 ja alensi rangaistuksen 8 vuodeksi 5 kuukaudeksi vankeutta.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Aki Rasilainen, Tiina Pirinen ja Harri Tuhkanen.

Muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

A:lle, B:lle ja C:lle myönnettiin valituslupa oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla rajoitettuna koskemaan kysymystä siitä, onko Anom-viestit asetettava asiassa hyödyntämiskieltoon.

Valituksissaan A, B ja C vaativat, että Anom-viestit asetetaan hyödyntämiskieltoon ja asia palautetaan käräjä- tai hovioikeuteen uudelleen käsiteltäväksi.

Vastauksessaan syyttäjä vaati, että valitukset hylätään.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Tausta ja kysymyksenasettelu

1. Yhdysvaltain liittovaltion poliisi (Federal Bureau of Investigation, jatkossa FBI) oli yhdessä Australian liittovaltion poliisin AFP:n kanssa toteuttanut Trojan Shield nimisen operaation, jossa FBI oli rakentanut Anom-nimisen viestintäalustan. Anom-sovelluksella oli ollut mahdollista lähettää viestejä toiseen puhelimeen, jossa oli sama sovellus, ja viestinnän oli markkinoitu olevan täysin salattua. Anom-puhelimia oli suunnattu erityisesti henkilöille, joilla oli ollut liityntä järjestäytyneeseen tai ammattimaiseen rikollisuuteen. Anom-puhelimilla käyty viestiliikenne oli käyttäjien tietämättä tallentunut FBI:n hallinnoimalle palvelimelle. FBI oli tarkastellut ja analysoinut viestejä ja toimittanut niitä oma-aloitteisesti niihin maihin, joihin se oli olettanut viestien liittyvän. Suomen keskusrikospoliisi oli saanut tietoa sellaisista viesteistä, joissa oli arvioitu olevan jokin yhteys Suomeen. Poliisi oli käyttänyt näitä tietoja alkuvaiheessa esitutkintojen suuntaamiseksi ja myöhemmin esitutkinnoissa rikosten selvittämiseksi. Yksittäisten tietojen käyttämiselle todisteena oli saatu Yhdysvaltoihin osoitetun oikeusapupyynnön kautta hyväksyntä.

2. A:ta, B:tä ja C:tä on tässä asiassa syytetty muun ohella törkeistä huumausainerikoksista. Syyttäjä on kaikkien vastaajien osalta nimennyt todisteeksi viestejä, jotka on saatu FBI:n operaation avulla Anom-puhelimista. Viestejä ei kuitenkaan ole nimetty todisteeksi huumausaineen käyttörikosta

koskevassa syytekohtadassa 3. Asiassa ei myöskään enää ole kysymys viestien hyödyntämisestä kohdan 15 lääkerikoksessa, jota koskevan syytteen hovioikeus on hylännyt.

3. Käräjä- ja hovioikeus ovat hylänneet A:n, B:n ja C:n vaatimukset viestien asettamisesta hyödyntämiskieltoon. Käräjäoikeus on katsonut, ettei viestejä ollut hankittu lainvastaisesti. Hovioikeus on puolestaan katsonut, että kysymys oli lainvastaisesti hankituista todisteista. Hovioikeuden mukaan viestien esittäminen todisteena ei kuitenkaan vaarantanut oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuutta, eikä viestejä siten tullut asettaa hyödyntämiskieltoon.

4. A:n, B:n ja C:n valitusten perusteella asiassa on kysymys siitä, tuleeko Anom-viestit asettaa hyödyntämiskieltoon. Tältä osin ensin on ratkaistavana se, onko Anom-viestit katsottava hankituiksi lainvastaisesti. Mikäli vastaus on myöntävä, on kysymys hyödyntämiskieltoa koskevasta harkinnasta.

Sovellettavat säännökset

5. Näytön esittämistä ja hyödyntämistä oikeudenkäynnissä koskevat pääsäännöt ilmenevät oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 1 §:stä. Sen mukaan asianosaisella on oikeus esittää haluamansa näyttö tuomioistuimelle sekä lausua jokaisesta tuomioistuimessa esitetystä todisteesta, jollei laissa toisin säädetä. Tuomioistuimen on esitettävä todisteita ja muita asian käsittelyssä esiin tulleita seikkoja harkittuaan päätettävä, mitä asiassa on näytetty tai jäänyt näyttämättä. Tuomioistuimen on perusteellisesti ja tasapuolisesti arvioitava todisteiden ja muiden seikkojen näyttöarvo vapaalla todistusharkinnalla, jollei laissa toisin säädetä.

6. Lainvastaisesti hankittujen todisteiden hyödyntämisestä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:ssä. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädetään kiduttamalla tai niin sanotun itsekriminointisuojaan vastaisesti saatuja todisteita koskevista ehdottomista hyödyntämiskielloista, joista ei tässä asiassa ole kysymys. Sovellettavaksi tulee sen sijaan pykälän 3 momentin yleissäännös. Sen mukaan muussa tapauksessa tuomioistuin saa hyödyntää myös lainvastaisesti hankittua todistetta, jollei hyödyntäminen vaaranna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista ottaen huomioon asian laatu, todisteen hankkimistapaan liittyvä oikeudenloukkauksen vakavuus, hankkimistavan merkitys todisteen luotettavuudelle, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja muut olosuhteet.

7. Kuten oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentin sanamuodostakin ilmenee, pääsääntö on, että muulla kuin pykälän 1 tai 2 momentissa tarkoitettulla lainvastaisella menettelyllä hankittua todistetta voidaan oikeudenkäynnissä hyödyntää. Tämä ilmenee myös oikeudenkäymiskaaren 17 luvun uudistamista koskevasta lakivaliokunnan mietinnöstä (LaVM 19/2014 vp s. 6–7), jossa korostetaan todisteiden vapaan harkinnan ensisijaisuutta ja hyödyntämiskiellon poikkeuksellisuutta. Mietinnön mukaan oikeusjärjestyksen tulee vain hyvin poikkeuksellisesti kieltää todisteiden käyttäminen niiden hankkimisessa tehtyjen virheiden johdosta. Esimerkiksi muotovirheet taikka muut sellaiset puutteet tai virheet eivät voi johtaa hyödyntämiskieltoon. Todisteiden hyödyntämiskiellon tarkoitus ei ole toimia kurinpitokeinona, jolla puututtaisiin viranomaistoiminnan virheisiin tai puutteisiin, vaan tätä varten on omat virkavastuuseen liittyvät ja rikosoikeudelliset keinot. Näiden näkökohtien vuoksi lakivaliokunta päätyi ehdottamaan sääntelyn muuttamista niin, että lainvastaisesti hankittujen todisteiden hyödyntämiskielto voi tulla kyseeseen vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa.

8. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on käytännössään katsonut, että lainvastaisesti hankitun todistusaineiston hyödyntäminen ei tiettyjä vakavia oikeudenloukkauksia, kuten kidutusta, lukuun ottamatta ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vastaista, jos menettely

kokonaisuudessaan täyttää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset (ks. esimerkiksi Schenk v. Sveitsi (täysistunto) 12.7.1988, Khan v. Yhdistynyt kuningaskunta 12.5.2000, P.G. ja J.H. v. Yhdistynyt kuningaskunta 25.9.2001, Allan v. Yhdistynyt kuningaskunta 5.11.2002 ja Gäfgen v. Saksa (suuri jaosto) 1.6.2010). Jos todisteen sisältämän tiedon hankkimiseen liittyy vakava oikeudenloukkaus, todisteen käytön kieltäminen voi tulla tapauskohtaisesti kysymykseen.

Lainvastaisuutta koskeva arviointi

9. Ensimmäiseksi asiassa on ratkaistava, onko Anom-viestit katsottava hankituiksi lainvastaisesti. Asiassa esitetyn selvityksen mukaan FBI on saanut viestit haltuunsa tallentamalla Anom-sovelluksen avulla lähetetyt viestit salaiselle palvelimelle, joka on sijainnut jossakin asiassa tuntemattomaksi jääneessä valtiossa. FBI on jakanut viestejä eteenpäin muiden maiden viranomaisille viestien sisältöjen perusteella. Asiassa on riidatonta, että FBI ei ole pyytänyt suomalaisilta viranomaisilta oikeusapua todisteiden hankkimisessa eikä asiassa ole saatu tai haettu pakkokeinolain mukaista lupaa salaisen pakkokeinon käyttöön. Todisteet on kuitenkin saatu Suomeen lainmukaista menettelyä noudattamalla ensin FBI:n oma-aloitteisesti toimittamina. Sittemmin viestien käyttämiseen todisteena on oikeusaputeitse pyydetty ja saatu suostumus Yhdysvalloista.

10. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentti koskee perusteluidensa (HE 46/2014 vp s. 92–93) mukaan lähtökohtaisesti kaikkia lainvastaisesti saatuja todisteita. Lainvastaisuuteen sisältyvälle käsitteelle laki tulee perusteluiden mukaan antaa momenttia tulkittaessa laaja merkitys vastaavalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädettyä purkuperustetta väärä lain soveltaminen on tulkittu. Käsitteen piiriin kuuluvat siten paitsi eduskuntalait myös alemman asteiset kansalliset säädökset, EU-lainsäädäntö ja Suomea sitovat kansainväliset sopimukset.

11. Laissa tai sen perusteluissa ei ole otettu kantaa siihen, mistä näkökulmasta todisteen hankkimisen lainvastaisuutta on arvioitava nyt kysymyksessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa todisteen on Suomesta hankkinut vieraan valtion viranomainen ja se on tämän jälkeen sinänsä lainmukaista menettelyä noudattaen saatu oikeusaputeitse Suomeen. Korkein oikeus katsoo lähtökohtana olevan, että Suomesta hankittujen todisteiden hankkimistavan lainmukaisuutta arvioidaan Suomessa täällä voimassa olevan lainsäädännön ja Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden perusteella. Tätä tulkintatapaa noudattamalla varmistetaan samalla se, että Suomi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1 artiklassa edellytetyllä tavalla takaa jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla henkilölle sopimuksessa määritellyt oikeudet ja vapaudet.

12. Perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Pykälän 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen muun ohella yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana.

13. Yksityiselämän suoja on turvattu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, jonka 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan 2 kohdan mukaan viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalisen suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

14. Hovioikeuden päätöksessä todetuin tavoin Anom-viestintä on riidattomasti tapahtunut Suomessa. Asiassa on siten kysymys luottamuksellisista viesteistä, joita Suomessa olevat henkilöt

ovat lähettäneet toisille Suomessa oleville henkilöille. Korkein oikeus katsoo, että näissä olosuhteissa tapahtuneella viestien sisällön selvittämisellä on puututtu Suomen lainkäyttövallan piirissä olleiden henkilöiden oikeuksiin. Merkitystä ei ole sillä, mihin valtioon palvelun kautta lähetetyt viestit ovat tallentuneet tai minkä valtioiden läpi ne ovat kulkeneet.

15. Ottaen huomioon asiassa esitetyn selvityksen Anom-sovelluksen ominaisuuksista Korkein oikeus katsoo, että kysymys ei ole ollut sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 43 kohdassa tarkoitetusta yleisestä viestintäverkosta eli sellaisesta viestintäverkosta, jota käytetään viestintäpalvelujen tarjontaan ennalta rajaamattomalle käyttäjäpiirille. Kysymys on ollut ulkopuolisilta suojatusta viestintäalustasta, joka on tarkoitettu vain tietyn suppean henkilöpiirin käyttöön. Tästä huolimatta on selvää, että viestien lähettäjiä ja vastaanottajia koskee yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suoja.

16. Edellä todetusta seuraa, että luottamuksellisten viestien suojaan puuttuminen on ollut mahdollista sekä perustuslaissa että ihmisoikeussopimuksessa edellytetysti vain lain nojalla. Tämä tarkoittaa tässä yhteydessä kansallista lakia.

17. Yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojaan on puuttunut jo se, että vastaajien Anom-puhelimilla lähetettyjä viestejä on tarkkailtu ja tallennettu. Tallentamisen ei ole väitettykään tapahtuneen pakkokeinolain tai muun kansallisen lain nojalla. Kun viestien hankkiminen ei ole tapahtunut minkään kansallisen lain nojalla, Korkein oikeus katsoo, että viestit on hankittu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla lainvastaisesti.

18. Tähän arvioon ei vaikuta se, miten viestit on niiden hankkimisen jälkeen saatu Suomeen. Merkitystä ei ole myöskään sillä, miten viestien hankkimismenettelyä on mahdollisesti Yhdysvalloissa arvioitava. Nämä seikat voidaan kuitenkin jäljempää ilmenevin tavoin ottaa huomioon harkittaessa viestien asettamista hyödyntämiskieltoon.

Hyödyntämiskieltoa koskeva arviointi

Arvioinnin lähtökohdat

19. Tämän jälkeen arvioitavana on, vaarantaako Anom-viestien hyödyntäminen todisteena oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentissa mainitut harkintakriteerit huomioon ottaen.

20. Mainittu säännös on säädetty eduskunnan lakivaliokunnan ehdottaman sanamuodon mukaisesti. Mietinnössään valiokunta on korostanut, että pääsääntönä säilyy vapaa todisteiden harkinta ja hyödyntämiskiellon on tarkoitus tulla kyseeseen vain erittäin poikkeuksellisesti. Valiokunta on lausunut, että sen ehdottamassa muodossa säännös ei laajenna hyödyntämiskiellon alaa yli sen, mitä seuraa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklasta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä (LaVM 19/2014 vp s. 6–7 ja 20–21). Nämä sääntelyn taustajatukset huomioon ottaen Korkein oikeus pitää perusteltuna, että säännöksen soveltamista koskevassa harkinnassa annetaan keskeinen merkitys ihmisoikeustuomioistuimen käytännölle eikä todisteiden hyödyntämiselle aseteta tiukempia edellytyksiä kuin ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä on tehty. Jos käsillä on tilanne, jossa ihmisoikeustuomioistuin sen aikaisempi oikeuskäytäntö huomioon ottaen todennäköisesti katsoisi todisteen hyödyntämisen loukanneen oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tai unionin oikeuden soveltuessa hyödyntäminen olisi unionin tuomioistuimen ratkaisujen perusteella unionin oikeuden vastaista, todiste on asetettava hyödyntämiskieltoon. Muissa tapauksissa on perusteltua noudattaa säännöksen mukaista pääsääntöä eli sallia lainvastaistenkin todisteiden hyödyntäminen.

Rikosprovokaatio

21. Oikeudenkäymiskaassa ei ole erillistä säännöstä sellaisten todisteiden hyödyntämisestä, jotka on hankittu niin sanotulla rikosprovokaatiolla eli siten, että poliisi tai muu viranomainen taikka tällaisen lukuun toiminut on yllyttänyt henkilön tekemään rikoksen, jota hän ei olisi ilman yllytystä tehnyt. Näissäkin tilanteissa sovelletaan siten oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentin yleissäännöstä. Ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneen käytännön mukaan rikosprovokaatiolla hankitun näytön käyttäminen tekee oikeudenkäynnistä epäoikeudenmukaisen (esim. Teixeira de Castro v. Portugali 9.6.1998, Ramanauskas v. Liettua (suuri jaosto) 5.2.2008 sekä Veselov ym. v. Venäjä 2.10.2012). Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä on todettu, että Suomen oikeusjärjestyksen näkökulmasta luonteva keino on asettaa rikosprovokaation seurauksena syntyneet todisteet hyödyntämiskieltoon, vaikka ihmisoikeustuomioistuin on viitannut eräisiin muihinkin vaihtoehtoihin (HE 46/2014 vp s. 94).

22. Edellä todetun perusteella Korkein oikeus pitää perusteltuna tulkita oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momenttia ihmisoikeustuomioistuimen 6 artiklasta johtuvat vaatimukset huomioon ottaen siten, että rikosprovokaatiolla hankitut todisteet on pääsääntöisesti suoraan hankkimistapansa perusteella asetettava hyödyntämiskieltoon. Tällöin hyödyntämiskiellon edellytyksiä ei siis ole tarpeen arvioida muiden oikeudenkäymiskaaren säännöksessä mainittujen harkintakriteerien perusteella.

23. Tässä asiassa ei ole ilmennyt sellaisia seikkoja, joiden perusteella FBI:n operaatiossa voitaisiin katsoa olevan kysymys rikosprovokaatiosta. Anom-puhelimia on asiassa esitetyn selvityksen mukaan alun perin tarjottu nimenomaan henkilöille, joilla on katsottu olevan liityntöjä vakavaan rikolliseen toimintaan. Tällainen viestintäsovellus on epäilemättä helpottanut käyttäjien välistä yhteydenpitoa ja osaltaan myös saattanut madaltaa kynnystä rikollisen toiminnan suunnittelemiselle ja toteuttamiselle, kun käyttäjät ovat luulleet, että käytössä on tehokkaasti salattu viestintäväline. FBI:n ei kuitenkaan ole väitettykään olleen yhteydessä tämän asian vastaajiin tai esimerkiksi tarjoutuneen ostamaan heiltä huumausaineita. Anom-sovellus on ollut vain yksi vaihtoehto vastaajien keskinäiseen yhteydenpitoon. Heidän on myös tullut ennen järjestelmän hyödyntämistä saada tieto muiden käyttäjien käyttäjänimistä, jotta ovat voineet ottaa näihin yhteyttä.

24. FBI tai muu viranomainen taikka joku näiden lukuun toimiva ei siten ole luonut yhteyksiä vastaajien tai muiden henkilöiden välille. Mikään muukaan seikka ei viittaa siihen, että FBI tai muu viranomainen taikka joku näiden lukuun olisi yllyttänyt vastaajia rikosten tekemiseen. Nämä seikat huomioon ottaen Korkein oikeus katsoo, että asiassa ei ole perusteita rikosprovokaatiosta seuraavalle hyödyntämiskiellolle.

Asian laatu

25. Ensimmäinen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentissa mainittu harkintakriteeri on asian laatu.

26. Ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä asian laatu on otettu huomioon todisteen hyödyntämistä arvioitaessa ratkaisussa Jalloh v. Saksa (suuri jaosto) 11.7.2006. Siinä on annettu merkitystä muun ohella sille, että epäinhimillisellä ja halventavalla tavalla saatua todistetta oli käytetty suhteellisen lievässä rikoksessa eikä todisteen hyödyntämiseen siten ollut liittynyt painavaa julkista intressiä (kohta 119).

27. Korkein oikeus toteaa, että lain mukaan pääsääntönä on, että lainvastaisestikin hankittuja todisteita saadaan hyödyntää. Niiden hyödyntämisen ei siten voida katsoa edellyttävän sitä, että

todistetta saadaan hyödyntää. Niiden hyödyntämisen ei siten voida katsoa edellyttävän sitä, että syyte koskee erityisen vakavaa rikosta. Toisaalta on otettava huomioon, että jokaisella rikoksesta syytetyllä on väitetyn rikoksen vakavuudesta riippumatta oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Jos todisteen hyödyntäminen loukkaisi tätä oikeutta, todistetta ei tule hyödyntää, olipa syytteessä tarkoitetun rikoksen selvittämisen intressi kuinka suuri tahansa. Kaiken kaikkiaan väitetyn rikoksen vakavuudelle voidaan siis todisteiden hyödyntämistä harkittaessa antaa vain suhteellisen vähäinen painoarvo.

28. Tässä tapauksessa vakavimmat syytteet koskevat törkeitä huumausainerikoksia. Anom-viesteihin on kuitenkin vedottu todisteina myös huumausainerikoksia, dopingrikoksia ja laitonta tuontitavaraan ryhtymistä koskevilla syytekohtissa. Nämä lievemmätkin teot ovat syytteen mukaan tapahtuneet samojen vastaajien välillä ja niiden voidaan siten katsoa liittyneen samaan kokonaisuuteen. Moniin lievempiin tekoihin on lisäksi liittynyt syytteen mukaan huumaus- tai dopingaineiden levitystarkoitus, mikä osaltaan on lisännyt tekojen moitittavuutta. Korkein oikeus katsoo, että kaikkien arvioitavana olevien tekojen osalta asian laatu ei puolla Anom-viestien asettamista hyödyntämiskieltoon.

Todisteen hankkimistapaan liittyvä oikeudenloukkauksen vakavuus

29. Toinen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentissa mainittu harkintakriteeri on todisteen hankkimistapaan liittyvä oikeudenloukkauksen vakavuus.

30. Anom-viestien hankkiminen on tapahtunut perustuslain 10 §:ssä ja ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvatun yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojan vastaisesti.

Ihmisoikeustuomioistuin on katsonut laittomasti hankittujen äänitallenteiden tai laittoman kotietsinnän osalta useissa ratkaisuisaan, ettei yksityiselämän suojaa loukkaamalla hankitun todisteen käyttäminen ollut tehnyt oikeudenkäyntiä epäoikeudenmukaiseksi (esim. edellä mainitut ratkaisut Schenk, Khan sekä P.G. ja J.H. ja lisäksi Bykov v. Venäjä (suuri jaosto) 10.3.2009 ja Lee Davies v. Belgia 28.7.2009).

31. Korkein oikeus toteaa, että Anom-viestien hankkiminen FBI:n toteuttamalla operaatiolla on lähtökohtaisesti merkinnyt olennaista yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojan loukkausta, koska tähän suojaan on puututtu ilman laissa säädettyä perustetta. Loukkauksen merkitystä arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että edellä todetusti Anom-puhelimia on tarjottu pääasiassa järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyville henkilöille. Tämän vuoksi ja sovelluksen väitetyt salaisominaisuudet huomioon ottaen on ollut oletettavissa, että tarkkailtavat viestit liittyvät lähinnä vakavien rikosten suunnitteluun ja tekemiseen. Kysymys ei siis ole ollut ennalta täysin rajoittamattomaan henkilökoukoon kohdistuneesta valvonnasta, vaan valikoituneesta kohteesta. Lisäksi Anom-puhelimen käyttäjällä on puhelimen käyttötarkoituksen perusteella ollut aihetta ottaa huomioon, että hän voi olla viranomaisen tarkkailun kohteena. Selvää muutoinkin on, että kun viestintä on pääasiassa koskenut rikosten suunnittelua tai tekemistä, kysymys ei ole yksityiselämän suojan ydinalueesta. Menettelyyn ei myöskään ole liittynyt epäinhimillisiä tai halventavia piirteitä.

32. Lisäksi voidaan kiinnittää huomiota menettelyn tarkoituksperiin. Anom-viestien hankkimisen taustalla on ollut pyrkimys torjua yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavaa vakavaa rikollisuutta. Tämä on sinänsä perustuslain 10 §:n 4 momentin ja ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 2 kohdan mukainen yksityiselämän suojaan puuttumisen peruste, vaikkakin puuttuminen tässä tapauksessa on tapahtunut lainvastaisella tavalla.

33. Vaikka Anom-viestien lainvastainen hankkimistapa on siten loukannut vastaajien yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojaa, edellä selostetut seikat vähentävät loukkauksen vakavuutta. Tältä osin loukkauksen vakavuus ei näin ollen puolla viestien asettamista hyödyntämiskieltoon.

... ja sen tarkoituksenaan vahvistaa ennakon enen paana tiedon saatamista hyödyntämiseksi...

34. Vastaajat ovat lisäksi katsoneet FBI:n osallistuneen Anom-sovelluksen kehittämisellä ja ylläpitämisellä huumausainerikoksen tekemiseen. Tältä osin he ovat viitanneet ratkaisuun KKO 2022:11. Mainitun ratkaisun kohteena olleessa tapauksessa vastaajan on katsottu välittäneen huumausaineita ja siten syyllistyneen törkeään huumausainerikokseen, kun hän oli ylläpitänyt TOR-verkossa anonyymiä keskustelupalstaa, joka oli hänen tietensä toiminut laajamittaisen huumausainekaupan markkinapaikkana. Vastaajan oli muun ohella selvitetty aktiivisilla toimenpiteillään parantaneen keskustelupalstan toimivuutta vastaamaan kasvaneen huumausainekaupan tarpeita sekä ohjeistaneen kaupankäyntiä keskustelupalstalla.

35. Edellä todetuin tavoin FBI ei operaatiossaan ole yhdistänyt esimerkiksi huumausaineiden ostajia ja myyjiä tai muita tahoja, vaan kontaktit on luotu Anom-palvelun käyttäjien välillä muutoin. FBI:n ei ole selvitetty tehneen myöskään mitään ratkaisuun KKO 2022:11 verrattavia ylläpitotoimia, eikä kysymys siten ole ollut vastaavanlaisesta huumausaineiden kauppapaikan ylläpitämisestä. Anom-palvelun tarjoaminen rinnastuu Korkeimman oikeuden näkemyksen mukaan lähinnä minkä tahansa muun yhteydenpitoalustan tarjoamiseen, eikä pelkästään tällaisen palvelun tarjoamisen voida katsoa sellaisenaan merkitsevän osallisuutta huumausainerikokseen.

36. A ja B ovat lisäksi katsoneet FBI:n syyllistyneen menettelyllään Suomessa rangaistavaan rikokseen ja viitanneet rikoslain 38 luvussa tarkoitettuihin tieto- ja viestintärikoksiin. Esimerkiksi rikoslain 38 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan viestintäsalaisuuden loukkauksesta tuomitaan muun ohella se, joka oikeudettomasti hankkii tiedon televerkossa tai tietojärjestelmässä välitettävänä olevan tekstin-, kuvan- tai datasiirron taikka muun vastaavan televiestin sisällöstä taikka tällaisen viestin lähettämisestä tai vastaanottamisesta.

37. Korkein oikeus toteaa, että asiassa esille tulleen perusteella menettely, jolla Anom-viesteistä on hankittu tieto, voisi sinänsä Suomen rikoslain kannalta tarkasteltuna täyttää jonkin tieto- tai viestintärikoksen tunnusmerkistön. Sillä seikalla, merkitseekö todisteen hankkimistavan lainvastaisuus samalla myös kyseisen menettelyn rangaistavuutta, ei kuitenkaan ole ratkaisevaa merkitystä hyödyntämiskieltoa koskevassa harkinnassa. Todisteen hankkimiseen liittyvän menettelyn rangaistavuudesta ei siis suoraan seuraisi, että todiste olisi asetettava hyödyntämiskieltoon.

38. Toisaalta asiassa on esitetty selvitystä myös siitä, miten Anom-viestien hankkimista ja FBI:n operaatiota olisi Yhdysvaltojen lain mukaan arvioitava. Vastaajat ovat vedonneet yhdysvaltalaisen lakimiehen lausuntoon, jonka mukaan Anom-järjestelmä oli suunniteltu välttämään tiettyjä Yhdysvaltojen lakien rajoituksia ja menettelyn lainmukaisuus riippui siitä, mikä oli se kolmas valtio, johon Anom-viestit oli välitetty, sekä kyseisen valtion ja Yhdysvaltojen välisestä oikeusapusopimuksesta. Syyttäjä puolestaan on toimittanut Korkeimpaan oikeuteen Yhdysvaltojen liittovaltion syyttäjän lausunnon, jonka mukaan Anom-alustan toimintatapa oli Yhdysvaltojen lain mukainen eikä siihen sovellettu Yhdysvaltain perustuslain neljättä lisäystä tai tiettyjä muita lakeja. Menettelylle oli lausunnon mukaan myös Euroopan unionissa sijainneen palvelimen sijaintivaltion tuomioistuimen lupa.

39. Korkein oikeus toteaa, että asiassa ei ole esitetty selvitystä siitä, mikä on se viimeksi mainittu kolmas valtio, jossa sijainneelle palvelimelle Anom-viestit ovat tallentuneet. Ratkaisevaa merkitystä ei muutoinkaan voida antaa sille, että toisen valtion viranomainen vakuuttaa asiassa noudatetun jonkin kolmannen valtion lakia. Korkeimman oikeuden näkemyksen mukaan tältä osin keskeistä kuitenkin on, että asiassa ei ole esitetty myöskään selvitystä siitä, että menettely olisi ollut Yhdysvalloissa lainvastaista.

40. Vastaajat ovat edelleen viitanneet siihen, että Suomen esitutkintaviranomaiset tai syyttäjä olisivat asiassa syyllistyneet rikokseen. Korkein oikeus toteaa, että mikään asiassa esitetty ei kuitenkaan viittaa siihen, että viranomaiset Suomessa olisivat menettelleet rikollisesti. Edellä todetusti FBI on oma-aloitteisesti toimittanut Anom-viestejä ja muuta materiaalia Suomen viranomaisille. Asiassa ei ole esitetty selvitystä siitä, että suomalaiset viranomaiset olisivat epäasianmukaisesti pyrkineet vaikuttamaan siihen, millaista materiaalia FBI:lta oli saatu. Edelleen viestien käyttämiseen todisteena oikeudenkäynnissä on saatu Yhdysvalloista oikeusapupyynnöllä suostumus.

41. Edellä selostetun perusteella yhdysvaltalaisten tai suomalaisten viranomaisten menettelystä asiassa esitetty ei puolla Anom-viestien asettamista hyödyntämiskieltoon.

42. Yhteenvetona todisteiden hankkimistapaan liittyvän oikeudenloukkauksen osalta Korkein oikeus katsoo, että vaikka viestien hankkimisella on loukattu vastaajien oikeutta yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojaan, loukkauksen vakavuus ja viranomaisten menettely eivät kokonaisuutena arvioiden puolla viestien asettamista hyödyntämiskieltoon.

Hankkimistavan merkitys todisteen luotettavuudelle

43. Kolmantena harkintakriteerinä laissa on mainittu hankkimistavan merkitys todisteen luotettavuudelle.

44. Vastaajat ovat viitanneet siihen, että Anom-materiaalin oikeellisuus ei ole yhdenkään suomalaisen viranomaisen virkavastuulla. Materiaalissa oli myös todettu virheitä, ja esimerkiksi paikannukset olivat osin epäonnistuneet.

45. Korkein oikeus toteaa, että kysymys on tietoteknisen järjestelmän avulla tallennetuista viesteistä. Sillä seikalla, että tällaista todisteiden hankkimistapaa on kohdissa 14–17 todetuilla perusteilla pidettävä Suomen lain kannalta lainvastaisena, ei ole ollut merkitystä sen kannalta, onko käytetty tietotekninen järjestelmä toiminut luotettavasti eli ovatko todisteena esitetyt viestit aitoja ja eheitä. Asiassa ei ole esitetty mitään sellaista konkreettista selvitystä, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että FBI tai jokin muu taho olisi esimerkiksi muokannut viestien sisältöä tai jättänyt joitain merkityksellisiä viestejä kokonaan toimittamatta. Asiassa ei ole syytä epäillä, etteivätkö viestit olisi sen henkilön kirjoittamia, jonka nimiin ne on materiaalissa nimetty.

46. Edellä esitetyn perusteella Korkein oikeus katsoo, että viestien hankkimistavan ei voida katsoa vaarantaneen todisteen luotettavuutta. Tämä ei siten puolla viestien asettamista hyödyntämiskieltoon.

Todisteen merkitys

47. Neljäntenä harkintakriteerinä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentissa on mainittu todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta.

48. Ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisuihissaan kiinnittänyt huomiota siihen, oliko asiassa olemassa muutakin näyttöä ja oliko lainvastaisesti hankittu todiste näyttöarvoltaan vähäisempää ja muuta laillisesti hankittua todistelua tukevaa (esim. edellä mainitut ratkaisut Schenk, Lee Davies sekä P.G. ja J.H.). Kuitenkin myös yksi erittäin vahva ja luotettava todiste voi olla lainvastaisesti hankittuna olosuhteista riippuen ainoa näyttö ilman, että kyse olisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin loukkauksesta (ks. esim. edellä mainittu ratkaisu Khan).

49. Tässä asiassa Anom-viestit ja muu niihin liittyvä materiaali eivät ole olleet ainoa näyttö syytteen tueksi. Kaikissa arvioitavana olevissa syytekohdissa on esitetty muutakin näyttöä. Tästä huolimatta

tuoksi, kaikissa arvioitavana olevissa syytekohteissa on esitetty muutamakin näyttöä. Tästä huomatta on selvää, että viestien merkitys näyttönä on huomattava. Kanssavastaja D:n kertomusta ja joitakin asiassa tehtyjä kotietsintöjä lukuun ottamatta muu näyttö on pitkälti liittynyt siihen, kuka on käyttänyt mitään Anom-käyttäjätunnusta. Sen sijaan näyttö vastaajien tarkemmasta menettelystä on perustunut pääasiassa nimenomaan Anom-viesteihin.

50. Korkeimman oikeuden arvion mukaan Anom-viesteissä kysymys on varsin vahvasta ja luotettavasta todistelusta. Koska Anom-sovelluksen käyttäjät ovat uskoneet palvelun olevan ulkopuolisilta salattu, viestinnässä ei ole pidetty tarpeellisena käyttää huumausainerikoksille tyypilliseen tapaan koodikieltä tai muita harhauttavia sanavalintoja. Tästä johtuen on myös helpompi arvioida sitä, muodostuuko useista viesteistä koostuvista keskusteluista johdonmukainen kokonaisuus. Vaikka kysymys siten on ratkaisevasta näytöstä, sen hyödyntäminen ei sen luotettavuus huomioon ottaen johda oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaarantumiseen. Tämä ei puolla Anom-viestien asettamista hyödyntämiskieltoon.

Muut olosuhteet ja kokonaisarvio

51. Hyödyntämiskieltoharkinnassa voidaan lain mukaan lisäksi ottaa huomioon muut olosuhteet. Kuten edellä on todettu, lainvastaisesti hankittujen todisteiden hyödyntämiskieltoa koskevassa harkinnassa on olennaista se, vaarantaako viestien hyödyntäminen kokonaisuutena arvioituna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen.

52. Korkein oikeus toteaa, että kaikilla vastaajilla on käytössään itse valitsemansa puolustaja, jonka avustuksella kukin on voinut riitauttaa Anom-viestien hyödynnettävyyden ja esittää haluamansa aineiston kantansa tueksi. Vastaajat ovat myös voineet haluamassaan laajuudessa riitauttaa viestien luotettavuuden ja näyttöarvon. Vastaajat ovat saaneet käyttöönsä saman aineiston kuin syyttäjät, eikä asiassa muutoinkaan ole loukattu puolustuksen oikeuksia.

53. Yhteenvetona Korkein oikeus toteaa, että asiassa ei ole ilmennyt sellaisia seikkoja, joiden perusteella Anom-viestien hyödyntäminen todisteena vaarantaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin. Perusteita viestien asettamiselle hyödyntämiskieltoon ei siten ole.

Päätöslauselma

Hovioikeuden ratkaisua ei muuteta siltä osin kuin A:n, B:n ja C:n vaatimukset Anom-viestien asettamisesta hyödyntämiskieltoon on hylätty.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Jukka Sippo, Pekka Koponen, Mika Huovila, Tuomo Antila ja Kirsti Uusitalo. Esittelijä Elina Elo.